

Вељко Ж. Брборић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

УДК: 371.3::811.163.41
373.31.214(497.11)
323.1:81'272(=163.41)

ЈЕЗИЧКИ И НАЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Апстракт: У прилогу је реч о језичком и културном идентитету у основној школи, у оквиру предмета Српски језик. Наиме, урађен је увид у наставне програме и уџбенике за старије разреде основне школе (од петог до осмог разреда), с намером да се утврди место и улога језичког и културног идентитета.

Кључне речи: идентитет, српски језик, језички идентитет, културни идентитет, основна школа.

1. УВОД

Од устројства српског школства, у данашњем смислу речи, пре нешто више од два века, у тада устаничкој Србији, Српски језик, као наставни предмет, био је најистакнутији и најзначајнији. И данас је предмет Српски језик (Српски језик и књижевност) у званичним школским документима на првом месту и то је сасвим нормално, природно и оправдано. Његова важност огледа се и у броју часова (недељном и годишњем), јер нема предмета који имају већи број часова од Српског језика, али има оних који су њему равни. То није само код нас, тако је и у другим државама и у другим културама. Наиме, национални језик је главни предмет у систему основног образовања и припада му најзначајније место у наставном процесу. Место и улога једног предмета у настави и наставном процесу огледа се у његовом месту у званичним документима (школски дневник, ђачка књижица, сведочанство и друге школске исправе), али и месту у наставном плану и програму, односно у броју часова у систему школства и појединачно по годинама школовања (недељни и годишњи фонд часова), као и реализацији наставе.

2. ЈЕЗИК И ИДЕНТИТЕТ

Што се тиче дефиниције језика она у литератури није спорна, иако се број језика и њихових граница често мења, о чему сведочи и наш простор. Наиме, лингвистика говори да сада у свету постоји око 6.000 језика. Ипак, неке нације немају свој језик. То је очитије изван Европе, али ни све европске нације немају свој језик. Тако се у Северној и Јужној Америци, где живе бројне нације, говоре четири европска језика (енглески, француски, шпански и португалски), док се у Аустралији, Океанији и Новом Зеланду углавном користи само енглески језик. У Европи се говори о шездесетак нација и огромна већина њих за основу има идентитетски критеријум језика, па се каже да је језик у основи идентитета. Тако је и код Срба, где је језик представљао чинилац обједињавања и повезивања припадника друштва. Истина, има и случајева да се исти језик назива различитим именима, односно да се туђи језик преименује и тиме се замагљују ствари, бежи се од лингвистичке истине (Ковачевић 2014, Ковачевић 2015).

Обично се мисли да је идентитет индивидуална карактеристика, тј. особина по којој је нека особа препознатљива, па и по језику и његовом називу. Истина, има и оних који говоре исти језик, а да им нација није иста, па се и даље могу чути супротна мишљења о односу нације и језика. Није нужно да језик одређује нацију. У *Речнику српскога језика*, уз одредницу идентитет налазимо следеће објашњење: *идентитет*, -ета м 1. скуп карактеристичних обележја који једну особу или предмет издвајају и разликују од других; 2. једнакост, подударност... (*Речник* 2007: 445)

Дејвид Кристал, дугогодишњи професор науке о језику и један од највећих ауторитета у лингвистици, каже да је једна од главних функција језика изражавање идентитета. „Наћин на који користимо језик моће наћим сеговорницима или ћитаосима много да открије о нама самима – посебно о наћем регионалном пореклу, друћственом окрућенју, степену образовања, занимању, старости, полу и личности. Наћин на који се језик користи да би изразио те варијабле толико је слоћен да заћтева посебно разматрање, али се овде моће истаћи опћти став да је једна од главних функција језика израћаванје идентитета – сигнализација о томе ко смо и где припаѓамо” (Кристал 1987: 13).¹

Простор бившег српскохрватског језика ову тврдње демантује. Наиме, у другој половини деветнаестог века, касније истојезичне републике, оне из друге половине двадесетог века (Хрватска, Црна Гора и Босна и Херцеговина) прихватиле су и озваничиле Вуков и вуковски језички модел као свој. Заправо,

¹ Д. Кристал је приређивач *Кембричке енциклопедје језика*, аутор књига: *Енциклопедјски речник модерне лингвистике*, *Кембричка енциклопедја језика*, *Енглески као свешки језик*, *Српски језика*, уз то аутор бројних радова из домена лингвистике, сарадник је важних лингвистичких часописа.

данас изгледа парадоксално да је Вуков језички модел био прихваћен знатно пре стварања заједничке државе, да је функционисао у заједничкој држави највећи део двадесетого века и да је тај језички идиом вишеструко преименован у бившим југословенским републикама, данас самосталним државама (Хрватској, Црној Гори, Босни и Херцеговини). Вуков модел је изван Србије био прихваћен још крајем деветнаестог века, више деценија пре стварања прве заједничке државе, оне из 1918. године. Тада су Срби остали без одговарајућег назива за језик, српски је постао српскохрватски.² Тако се показало да језик и идентитет не морају ићи заједно. Овде вреди навести и мишљење Снјежане Кордић о језику и језичком идентитету: „Na južnoslovenskim prostorima se tvrdi da nacionalni identitet ovisi o jeziku. Ali to nije tačno: nacionalni identitet ne mora ovisiti o jeziku, kako zorno pokazuje austrijski primer, gdje 'pitanje jezika ima zaista slabo značenje za simboličku vrijednost austrijskog identiteta' (...). Uostalom kad bi bila istina da o jeziku ovisi identitet nacije, onda Amerikanci ne bi imali identitet, ni Švicarci, Australijanci, Kanađani, ni brojne druge nacije” (Кордић 2010: 177).³

Поучно данас изгледа размишљање Кенета Нејлора у књизи *Социолошки и лингвистички проблеми међу Јужним Словенима*. Наиме, он је то посматрао из неутралнијег (америчког) угла, па јасно констатовао који су народи „преузели” туђи језик. Тако су Хрвати, каже Нејлор, после пропасти илирског покрета „odabrali prihvatanje srpskog jezika, koji je kodifikovao Vuk Karadžić, kao svog jezika” (Нејлор 1996: 5). Нејасно је због чега је ова књига била скрајнута, ретко се цитира и преретко се позивамо на њу, јер је прекоокеанско размишљање о лингвистичким проблемима на овим просторима било и објективно и јасно објашњено. То најбоље показује следећи цитат: „Od 1967. godine uočavamo da je jezik postao važniji znak nacionalnog identiteta u Jugoslaviji nego što je pre bio. Rastući interes za nacionalno pitanje, o čemu svedoče Albanci na Kosovu i Metohiji, u kombinaciji sa rastućim jezičkim nacionalizmom u Hrvatskoj i Sloveniji, učinio je da jezik postane još centralnija i distinktivnija oznaka nacionalnog identiteta u jugoslovenskom društvu” (Нејлор 1996: 30). К. Нејлор, у време настанка ове књиге, још није био сигуран куда ће ићи Босна и Херцеговина и Црна Гора и какав ће бити њихов политички и културни избор, па самим тим и језичко опредељење, барем у називу.

² У званичним документима се од 1918. до 1929. године језик звао српско-хрватско-словеначки, у складу с називом државе (Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца), али је 1929. назив државе преименован (Краљевина Југославија), па је и назив језика скраћен.

³ Снјежана Кордић констатује да се постојање хрватске нације не подудара са језиком „Наиме, кад би се нација морала подударати са језиком, онда никада не би могла настати хрватска нација јер су они који су се у њу удружили говорили три различита језика (кајкавски, чакавски и штокавски)” (Кордић 2010:178).

3. НАСТАВА ЈЕЗИКА У ПЛАНУ И ПРОГРАМУ

Наставни план и програм су званични документи који доносе просветне власти. На њима се темељи настава, на основу њих се израђују школски уџбеници и они су темељ наставе сваког предмета, па тако и Српског језика као наставног предмета. План нам казује колико часова припада којем предмету на недељном и годишњем нивоу, а програм садржај, односно програмске садржаје предмета. Увидом у наставне програме покушали смо утврдити како се дошло до данашњег фонда часова (недељног и годишњег) за Српски језик у основној школи. Данас је Српски језик од првог до петог разреда заступљен са 5 часова недељно и од шестог до осмог разреда са 4 часа недељно (просек 4,6 часова недељно). То је у односу на друге земље у окружењу и свету мање, али то није једино у чему заостајемо за развијеним светом.⁴

Тако је, рецимо, по наставном програму с краја деветнаестог века, из 1884. године, Српски језик као наставни предмет имао по 10 часова недељно, а по наставном плану из 1891. број часова је био неуједначен по разредима: први разред – 10, други – 8, трећи – 7 и четврти – 5 часова (просек 7,5 часова недељно).

Тај однос је касније промењен, па је на преласку из деветнаестог у двадесети век однос био следећи: први разред – 8, други разред – 8, трећи разред – 6, четврти разред – 6 часова недељно (просек 7 часова недељно). И после стварања прве Југославије (1918. године) број часова је био солидан, па је тако 1926. сваки разред имао по 7 часова недељно (Стевановић 1977 : 43). Овде ћемо навести предмете који су се изучавали у млађим разредима основне школе, јер њихов избор изгледа поучно, али истовремено сведочи колико се наставни програм променио и колико је стигло нових програмских садржаја, тј. предмета: 1. Наука о вери и моралу, 2. Српско-хрватско-словеначки језик⁵ 3. Почетна стварна настава, (први и други разред), 4. Земљопис (трећи и четврти разред), 5. Историја Срба, Хрвата и Словенаца, 6. Рачун са геометријским облицима, 7. Познавање природе, 8. Цртање, 9. Лепо писање, 10. Ручни рад мушки и женски, 11. Певање, 12. Гимнастика и дечије игре (Стевановић 1977). По наставном плану из 1933. године број часова јесте био неуједначен, али је просек био веома солидан, и кретао се по разредима од

⁴ У средњим школама настава српског језика и књижевности заспуљена је са неуједначеним бројем часова. У гимназијама општег типа то је четири часа недељно, а средњим стручним школама то је три часа недељно. Додатан проблем представља реализација часова – тако се може десити да се у средњим школама предаје само књижевност, па нису ретки заговорници идеје о раздвајању наставе у средњим школама на два предмета и посебно извођење наставе језика у односу на наставу књижевности.

⁵ Тако је, пуну деценију званично гласио назив предмета, од 1918. до 1929. године. Тешко је, бар нама, замислити како је изгледала настава предмета, посебно какав је био његов садржај. Тиме се нисмо бавили у овом раду.

10 до 5 часова (10 + 9 + 6 + 5), да би током Другог светског рата тај број био још и увећан у сваком разреду (11 + 11 + 7 + 7).⁶

После Другог светског рата број часова у млађим разредима био је између 6 и 10 и тако је било све до краја педесетих година двадесетог века. Некада је просек био и по 8 часова недељно, што данас изгледа нестварно. Ипак, после 1959. године тај број је нагло смањен и имамо у првом, другом и трећем разреду по 6 часова, док је у четвртном било 5 часова недељно, да би 1963. поново био повећан број часова у четвртном разреду и враћен на 6 часова недељно. Смањењем радне недеље на пет радних рана добили смо данашњи број часова и он у млађим разредима основне школе износи по 5 часова недељно. Тиме је, то је очигледно, број часова из српског језика преполовљен у односу на стање из прве половине двадесетог века. Сада је у Српски језик у петом разреду заступљен са 5 часова недељно, док му је у шестом, седмом и осмом разреду посвећено само по 4 часа недељно.

Број часова Српског језика у гимназији крајем деветнаестог века био је неуједначен, али су уз предмет Српски језик постојали и предмети Историја литературе, Литерарни облици, Историја српске књижевности, Моралне поуке и Краснопис.⁷ Број часова само из Српског језика није био мањи од четири часа недељно, али ако се види садржај наведених предмета и број часова који им је био намењен, долазимо до закључка да је предметност Српског језика имала барем дупло више часова од данашње ситуације. Ово данас изгледа и поучно и нестварно – уместо данашњег предмета Српски језик и књижевност сусрећемо неколико предмета с јасним називом, прецизним бројем часова и врло одређеним програмским садржајима (Стевановић 1977).

У периоду између два светска рата настава језика и књижевности и у гимназијама и средњим стручним школама била је добро одређена и стабилна, с јасним бројем часова који је, разуме се, био значајно већи од садашњег броја.

После Другог светског рата у млађим разредима гимназије, данашњим старијим разредима основне школе, недељни број часова из Српског језика био је некада 5, некада 6 часова недељно, да би потоњим реформама био смањиван и тако смо добили садашње стање, где у гимназији општег типа имамо по 4 часа недељно, а у средњим стручним школама чије је трајање четири године само по 3 часа недељно.

⁶ Ово се односи на млађе разреде основне школе, тј. на наставу од првог до четвртог разреда, јер је тек после Другог светског рата дошло до прекомпоновања школе. Наиме, до тада је основна школа трајала само четири године, гимназија се делила на ниже и више разреде гимназије, па су нижи разреди гимназије постали старији разреди основне школе (од петог до осмог разреда), да би виши разреди гимназије постали данашња, четворогодишња гимназија. Тиме је заокружен школски систем који имамо и данас.

⁷ У почетку је гимназија трајала шест година, по три године и млађи и старији разреди гимназије.

Тако је Српски језик (Српски језик и књижевност) остао с недовољним бројем часова и у основној и у средњој школи. Смаграмо да је постојеће стање лоше, да је број часова (недељни и годишњи) недовољан, а да су заговорници додатно смањења броја часова јачи од оних којима је стало да се број часова додатно повећа. Повећање броја часова сада изгледа нереално, али би ваљало водити рачуна о увођењу и афирмацији изборних предмета којима би се језичке компетенције ученика поправиле и како би језичка култура наших основаца и средњошколаца била боља. Она је данас на недопустиво ниском нивоу и то је видно у свим областима живота.

4. ЈЕЗИК И ИДЕНТИТЕТ У НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ

У наставном програму за основну школу, када се говори о програму образовања, јасно се говори шта је његова сврха, па овде у пробраном избору доносимо један његов део: квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву; развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе (подвукао В. Б.), уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва (Наставни план и програм). Овде не можемо а да се не запитамо зашто се од наших ученика, што је логично, тражи да поштују друге особе и њихов идентитет (подвукао В. Б.), али се ништа не говори о сопственом идентитету, развијању свести о њему, његовом неговању и чувању. Како да наши ученици поштују друге особе и њихов језички и културни идентитет ако се прво не обавесте о свом идентитету и ако се не оспособе за чување сопственог идентитета? Као да нам је задатак да поштујемо туђи идентитет, а да свој додатно запостављамо и потпуно запоставимо (Наставни план и програм)⁸.

Када се говори о Циљевима и задацима програма образовања, јасно се дефинишу следећи елементи међу којима издвајамо: развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина; омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања; развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом

⁸Изводи из наставних планова и програма преузимани су са званичног сајта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (www.mprn.gov.rs).

и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост (Наставни план и програм).

Међу задацима наставе истичу се: развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика; оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног, изражајног, интерпретативног, истраживачког; читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима); оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова; упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу; поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста; развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности; упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења (подвукао В. Б.); развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује (Наставни план и програм). Можемо констатовати да је национални и културни идентитет јасно дефинисан у наставном плану и програму, али се о језичком идентитету не говори.

5. ЈЕЗИЧКИ ИДЕНТИТЕТ У УЦБЕНИЦИМА

Уцбеничка литература за основну школу, по правилу, бежи од ваљаних објашњења овог проблема. Заправо, аутори ову тему избегавају и тиме наше ученике остављају ускраћене за важна питања језичког и националног идентитета. У уцбеницима ретко сусрећемо разговор о овој теми, па нам овакав приступ није близак и не можемо га разумети.

У *Грамајшици српској језика за основну школу* Душке Кликовац сусрећемо кратко објашњење: „С распадом Југославије, 1991. године, распада се и заједнички језик, тако што народи који њиме говоре почињу његове варијанте називати посебним националним именом – Срби српским, Хрвати хрватским, Бошњаци босанским (тачније би било бошњачким) – изграђивати их као инструмент сопствене националне културе. Притом, код Срба се језик није променио, док су у хрватском (у већој мери) и бошњачком (у мањој мери) учињене различите интервенције како би се они што више разликовали од српског” (Кликовац 2010: 36).⁹ Ипак, колике год су промене учињене, разлика није видна, промене су у првом реду на нивоу лексичких разлика, али је то варијантност која није била спорна ни у годинама „заједничког суживота”. Јасно је, дакле, да у лингвистичком смислу новонастали и новоименовани језици немају велику разликовност и да је, у лингвистичком смислу, реч о Вуковом и вуковском језику.

Убеђени смо да би ученици основне школе морали стећи основна знања о питањима језичког идентитета и о томе како се десило да на нашим просторима српски језик постане српскохрватски, почетком деведесетог века и да на крају века поново постане српски. Наши ученици морају знати да је пре стварање прве Југославије (1918) Вуков језички модел био је прихваћен и изван Србије.

Грамајшика српској језика за гимназије и средње школе Живојина Станојчића и Љубомира Поповића, као и *Нормативна грамајшика српској језика* Предрага Пипера и Ивана Клајна не говоре о овим питањима, па нам и средњошколци остају ускраћени за ваљана објашњења и исправна тумачења. *Грамајшика српској језика* Ж. Станојчића и Љ. Поповића је званичан средњошколски уџбеник од 1989. године. Уводни одељак о језику у последњим издањима је претрпео извесне измене, али се не бави језичким идентитетом, нити о томе има ваљаних напомена.

Нормативна грамајшика српској језика има одељак *Српски књижевни језик данас: шћокавска основа, екавски и ијекавски изговор*, на једној страни, али ту се не говори о идентитету нити има посебних коментара.

Овде би вредело поновити мишљење М. Пижурице изнето на нашем прошлом округлом столу и објављено у књизи *Српски језик у ојлегалу Српске књижевне задруге*. Ту је М. Пижурица јасно рекао: „Међутим, ми немамо муку коју имају сви они који су донедавно били са нама у језичком заједништву. Немамо проблем ни националног ни језичког идентитета: *кожа је наша и није нам шесна*” (Пижурица 2014: 216). Истине ради, немамо разлога крити да је српски језик ушао у европску и светску лингвистику са српским именом, неко време је остао без одговарајућег имена, био је преименован, враћањем

⁹Појединачним уџбеницима из српског језика се нисмо бавили, њихов број је последњих година нагло увећан, посреди је неколико десетина уџбеника, али се они овим питањем нису бавили, барем не озбиљно.

на српско име ми не крећемо испочетка. Српски језик има своју историју и свој континуитет. То морају знати наши ученици, то се мора ученицима на време објаснити.

6. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Неспорно је да Срби имају свој језички и културни идентитет и да је он дефинисан у деветнаестом веку. Истина је и то да је стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца српски језик преименован у српскохрватски и да је овакав назив језика био званичан до распада СФР Југославије (1991. године). Сада је у Републици Србији, према Уставу, у службеној употреби српски језик и екавског и ијекавског изговора, са ћириличним писмом. Српски језички идиом преименован је у новонасталим државама, бившим истојезичним републикама, дат му је нови атрибут.

Српски језик као наставни предмет има истакнуто и значајно место у систему образовања. Његова улога је поред овладавања српском нормативистиком, изучавање књижевности и развијање говорне културе и јачање националног и језичког идентитета.

СТИЦАЈЕМ ОКОЛНОСТИ, Српски језик је, као наставни предмет, у другој половини 20. века вештачки маргинализован и то није било случајно – број часова је драстично смањен. Бројне генерације су у бившој Југославији, у двадесетом веку, одрасле без јасног тумачења о српском језику и националном идентитету. Последице су и видне и јасне, плаћене су скупо, време је да се грешка отклони. Штета се не може надокнадити, али се може исправити.

Још од основне школе ученицима се морају дати ваљана објашњења о националном језику и језичком идентитету, као што им се мора јасно развијати свест о државној и националној припадности.

Наравно да морамо поштовати друге и њихов идентитет, али то није могуће без поштовања сопствених културних, језичких и националних особености. То није добро дефинисано ни у програмима, недовољно је истакнуто у уџбеницима, па ћемо добијати свршене ђаке без идентитета.

У уџбеницима за основну (и средњу) школу ученицима се на пријемчив начин мора објаснити место и улога Српског језика као значајног ослонца националног и културног идентитета. Ученици ће свакако одрасти, али неће бити свеједно да ли ће као одрасли (пунолетни) људи бити с националним језичким идентитетом или без њега.

ЛИТЕРАТУРА

Брборић 2012: Вељко Брборић, Српски изговори и писма у двадесетом веку кроз уставна и законска решења, у: *Језик и писмо у Републици Српској*, Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске, 243–254.

Кликовац 2010: Душка Кликовац, *Грамађика српској језика за основну школу*, Београд: Креативни центар.

Ковачевић 2014: Међусобни однос Белићеве и Ивићеве књиге у колу Српске књижевне задруге с обзиром на њихов значај у историји и култури српског језика; у: *Српски језик у ојлегалу Српске књижевне задруге*, Београд: Српска књижевна задруга, 41–58.

Ковачевић 2015: Актуелно стање српског језика – пут ка губљењу српског идентитета, у: *Српски језик и ћирилица – основе српској идентитетна*, Књижевна задруга Српског националног вијећа, 188–205.

Кордић 2010: Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, Zagreb: Darieux.

Кристал 1987: Deјvid Kristal, *Kembrička enciklopedija jezika*, Beograd: Nolit.

Насћавни план и програма: Насћавни план и програма основној образовања и васћавња (www@mpn.gov.rs).

Нејлор 1996: Kenet Nejlor, *Sociolingvistički problemi među Južnim Slovenima*, Beograd: Prosveta.

Пижурица 2014: Српски језик два века после Вукове Писменице, у: *Српски језик у ојлегалу Српске књижевне задруге*, Београд: Српска књижевна задруга.

Пипер-Клајн 2013: Прадраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна грамађика српској језика*, Нови Сад: Матица српска.

Речник 2007: *Речник српској језика*, Нови Сад: Матица српска.

Станојчић-Поповић 2008: Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамађика српској језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике.

Стевановић 1977: Владимир Стевановић, *Насћавни планови и програма српскохрватској језика и књижевности за основну школу у Србији*, Београд: Републички завод за унапређење васпитања и образовања.

Veljko Ž. Brborić

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of the Serbian Language with South Slavic Languages

LINGUISTIC AND CULTURAL IDENTITY IN PRIMARY SCHOOL

Summary: The paper discusses the linguistic and cultural identity of pupils in primary school within the framework of the Serbian language as school subject. A review of curriculum and textbooks in higher grades of elementary school has been done in order to determinate the place and the role of linguistic and cultural identity of pupils in primary school.

Key words: identity, Serbian language, linguistic identity, cultural identity, primary school.